

Не пасербиці, а дочки

Олена Нагайчук,
канд. пед. наук, старший викладач Уманського
державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

Пропозиції щодо поліпшення викладання у ВНЗ дисциплін з охорони праці та безпеки життєдіяльності. Досвід використання у навчальному процесі потенціалу системи дистанційного навчання MOODLE.

Журнал «Охорона праці» вже писав про те, що розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.05.2014 № 590 (далі — **Розпорядження № 590**) було скасовано дію спільного наказу Міністерства освіти і науки України, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, а також Держгірпромнагляду від 21.10.2010 № 969/922/216 «Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України».

Отже, ВНЗ було надано повну автономію встановлювати обсяги та структуру підготовки з навчальних дисциплін «Основи охорони праці» (далі — **«ООП»**) та «Безпека життєдіяльності» (далі — **«БЖД»**) відповідно до характеру майбутньої професійної діяльності студен-

тів. Таке розпорядження також передбачає для ВНЗ змогу визначати потребу включення розділів «ООП» та «Охорона праці та безпека у надзвичайних ситуаціях» до дипломних робіт, а також вводити питання з охорони праці до індивідуальних комплексних контрольно-кваліфікаційних завдань.

Мабуть, це рішення аргументували тим, що гуманітаріям не потрібні знання з охорони праці. **Проте, якщо**

ВНЗ має на меті підготувати спеціаліста, який обійматиме посаду керівника підприємства або заступника директора, то, згідно з Довідником кваліфікаційних характеристик професій працівників, він повинен: «знати і виконувати правила та норми охорони праці, виробничої санітарії, протипожежного захисту». Таким чином, лише спеціаліст, що здобув ґрунтовні знання з питань охорони праці, має моральне і фактичне право керувати людьми в офісі чи на виробництві, в установі чи організації, надавати підлеглим та колегам виробничі завдання, організувати виробничий процес.

**ЧИМ БІЛЬШЕ НЕБЕЗПЕК –
ТИМ СЕРЬОЗНІШЕ НАВЧАННЯ**

Для педагогічних ВНЗ вивчення курсів «ООП» та «БЖД» є особливо важливим, адже вчитель відповідає за безпечне проведення навчально-виховного процесу, несучи особисту відповідальність за життя і здоров'я дітей. Він повинен уміти проводити інструктажі з охорони праці під час навчальних занять та профілактичну роботу щодо запобігання травматизму серед учнів (студентів, вихованців).

Керівництво ж деяких ВНЗ одразу сприйняло Розпорядження № 590 як команду «діяти», і дехто навіть спромігся скасувати викладання зазначених дисциплін, вилучивши їх з навчальних планів. Крім того, більшість деканатів об'єднали дві дисципліни в один інтегрований курс «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці», водночас істотно скоротивши обсяг аудиторних годин (8 год — лекційні заняття, 8 год — практичні заняття). Із цього випливає, що співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи студентів становить 35%.

Аналіз проблеми викладання «ООП» та «БЖД» у ВНЗ виявив суперечність між задекларованою державою позицією щодо підготовки спеціалістів відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційних характеристик, освітньо-професійних програм і галузевих стандартів вищої освіти з «БЖД» і «ООП» та скороченням навчального навантаження на цю підготовку.

Враховуючи нинішні життєві реалії, курси «БЖД» та «ООП» не слід скорочувати або інтегрувати в інші дисципліни, оскільки кількість небезпек, які загрожують сучасній людині, невпинно збільшується. Варто нагадати, що ситуація, яка склалася в Україні останніми роками, особливо в зоні проведення АТО, вимагає нових підходів також у викладанні низки дисциплін.

У типових програмах зазначених дисциплін у прямій постановці не аналізуються питання оповіщення та інформування населення в разі надзвичайних ситуацій, евакуації, що в подальшому негативно позначиться на розробці робочих програм з дисциплін. Крім того,

навчально-методична література з дисциплін «БЖД», «Цивільний захист», «ООП», «Основи охорони праці в галузі» розрізнена, розрахована на широке використання. Лише систематично звертаючись до джерел інтернету можна добре опанувати програми цих дисциплін.

Незважаючи на те що вивчення інтегрованої дисципліни «БЖД та ООП» передбачає застосування кредитно-модульної системи організації підготовки студентів, зазначена кількість аудиторних занять не дає змоги студентам здобути хороші знання та вміння в межах кожного окремого змістового модуля (автономної дисципліни), а також не забезпечує високого рівня теоретичних і практичних знань майбутнього спеціаліста у сфері безпеки його професійної діяльності.

Якщо дисципліна «БЖД» входить лише до стандартів рівня «Базова вища освіта», то логічно було б зберегти в змістовій частині Галузевих стандартів вищої освіти загальноосвітню компоненту, потрібну для всіх спеціальностей. Це може бути законодавче забезпечення БЖД, теорія ризик-орієнтованого підходу в загальному вигляді, БЖД у надзвичайних ситуаціях та психологічні аспекти БЖД. Бакалаврат вивчає ризик-орієнтований підхід у курсі «БЖД» у загальному вигляді разом з іншими питаннями безпеки, а докладна конкретизація методології ризик-орієнтованого підходу згідно з принципом наступності має бути доведена до рівня вмінь у процесі підготовки спеціаліста.

БРАКУЄ ЧАСУ ОПАНУВАТИ ДИСЦИПЛІНИ? ДОПОМОЖЬ ІТ!

Метою сучасних вузів є підготовка фахівців, здатних забезпечити перехід від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства через новаторство в навчанні, вихованні та науково-методичній роботі. Досягти такої мети й подолати зазначені вище проблеми можливо завдяки використанню потенціалу системи дистанційного навчання MOODLE-платформи, дистрибутив якої поширюється безплатно за принципами ліцензії Open Source.

MOODLE

MOODLE (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) – це система програмних продуктів, за допомогою якої можна дистанційно, через інтернет, опанувати навчальний матеріал та самостійно створювати дистанційні курси і проводити навчання на відстані. Перевагою платформи e-learning MOODLE є той факт, що від своєї появи, тобто з 1999 р., її неодноразово модифікували та доповнювали новими рішеннями та інструментами.

Програмне забезпечення платформи написано мовою PHP та з використанням безплатних загальнодоступних баз даних (MySQL, PostgreSQL та ін.). Платформу MOODLE можна встановити на будь-яку операційну систему (MS Windows, Unix, Linux).

Автором концепції платформи MOODLE є австралієць Мартін Дугамас. Його метою було створення платформи із врахуванням педагогічних аспектів, що базуються на пізнавальній психології, особливо на одній з її течій – конструктивізмі.

У цій теорії припускається, що студент (учень) – активний суб'єкт, який самостійно створює власну систему знань, користуючись доступними йому джерелами

знань. Роль учителя (тьютора) у мотивуванні та підтримці своїх підопічних полягає головним чином в підготовці завдань для самостійного опрацювання, оцінюванні результатів їхнього виконання, коригуванні знань студентів тощо. Використання цих завдань сприяє формуванню в студента нових знань. Відповідно до основ суспільного конструктивізму конструйоване знання найефективніше за умови навчання студентів у співпраці. Це можливо тоді, коли студенти, працюючи в групі, обмінюються досвідом і думками, а тому є відкритими для нових знань.

Система MOODLE містить набір модулів, зокрема: голосування (опитування), анкети, чати, форуми, уроки, журнали, тести, словники, семінари, завдання і т. д. (загалом близько 35 модулів). До того ж студенти можуть використовувати повний комплект навчально-методичного забезпечення дисциплін «БЖД» та «ООП» не лише як електронний посібник (текст, презентація), а й послуговуватися інтерактивними ресурсами різних форматів (статті, аудіо, відео та мультимедійні формати), що у вільному доступі на сайтах інтернету. Крім того, потенціал системи MOODLE дає змогу застосовувати різноманітні шляхи та методи самостійного опрацювання теоретичного матеріалу, використовуючи для цього такі різноманітні методики, як, наприклад, застосування випереджувальних завдань. Ці завдання розробляються таким чином, щоб студент під час аудиторних занять працював творчо, а лекція відбувалася (на відміну від знайомого всім монологу викладача) у формі дискусії, диспуту, тобто була інтерактивною.

З метою перевірки рівня опанування теоретичних знань у режимі онлайн-платформи MOODLE проводиться тестування і самоконтроль знань студентів із фіксацією результатів в електронному журналі, що дуже заощаджує час.

Також для посилення мотивації студентів вивчати такі курси доречно було б ввести диференційований підхід щодо оцінки рівня знань студентів. Іншими словами, замінити форму контролю «залік» на «диференційований залік» або «екзамен».

Як бачимо, розв'язати ці проблеми, а також інтенсифікувати та індивідуалізувати навчальний процес можна лише з використанням потенційних можливостей комп'ютерних технологій. Таким чином, виникає потреба у викладачах дисциплін «БЖД» та «ООП», які не тільки мають глибокі теоретичні знання, а й творчо адаптуються до порядку й способу подання навчального матеріалу та контролю за його опануванням, через розробку та постійне оновлення якісних навчальних ресурсів, адекватних викликам часу.